

N:o 38.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1903, kl. 12 midd.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, i
anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen
angående innehållet i prästbetyg.*

Till förberedande behandling har utskottet mottagit en inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 173, i hvilken herr *P. P. Waldenström* föreslår, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i ompröfvande, huruvida det kan vara af någon vikt, att vitsord om kristendomskunskap fortfarande förekommer i prästbetyg, samt, om så skulle befinnas vara fallet, meddela föreskrift om sättet för dess antecknande, men i motsatt fall förklara, att sådant vitsord icke vidare skall i nämnda betyg förekomma».

Såsom skäl för borttagandet af rubriken kristendomskunskap anför motionären följande.

»I nu brukliga formulär till prästbetyg förekommer en rubrik: kristendomskunskap. En vidt utbredd och sannolikt allmän sed bland prästerskapet är att helt enkelt öfverstryka denna rubrik, när betyg utfärdas för personer, som icke äro konfirmerade. Emellertid torde det vara klart, att det är två vidt skilda saker att äga kristendomskunskap och att vara konfirmerad. Och om det öfver hufvud är af någon vikt, att prästbetyget innehåller särskildt vitsord om kristendomskunskap, så väcker det berättigad anstöt, att de, som icke äro konfirmerade, blifva utan sådant vitsord, ehuru de kanske äga mycket god kristendomskunskap.

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 38 Häft. (N:o 38). 1

Det synes därför, som om man först borde taga i öfvervägande, huruvida det kan vara af någon vikt alls, att denna rubrik bibehålles. Den hade skäl för sig på den tid, då det låg i sakens natur, att alla barn skulle vid en viss ålder konfirmeras, och då det var för prästerskapet nästan omöjligt att annorledes än vid konfirmationsundervisningen utröna deras kristendomskunskap. Denna tid är emellertid nu förbi. Dels växer alltjämt skaran af dem, som icke konfirmeras, dels har i regeln hvarje svensk man och kvinna numera ett skolbetyg med vitsord om kristendomskunskap. Detta skolbetyg är väl också vanligen underskrifvet af en präst i egenskap af skolrådets ordförande eller läroverksinspektör».

Kungl. förordningen den 6 augusti 1894 angående kyrkoböckers förande meddelar noggranna föreskrifter om innehållet i de betyg, som pastorsexpeditionerna hafva att på begäran för olika ändamål utfärda, och åtföljes af formulär för såväl kyrkoböckerna som de olika slagen af betyg. I formulären för församlingsboken och för flyttningsbetygen förekommer rubriken »kristendomskunskap», i församlingsboken öfver kolumnen 11. Enligt de för böckernas förande och betygens utfärdande gifna regler, hvilka åtfölja den kungl. förordningen, afse de vitsord, som med beteckningarna *a*, *b*, *c* eller *d* skola införas i denna kolumn, endast inom svenska kyrkan konfirmerade personer. Vid användandet af formulären för flyttningsbetyg (de enda denna förordning åtföljande formulär, i hvilka rubriken kristendomskunskap förekommer) har pastor enligt samma regler att med orden *god*, *godkänd*, *försvarlig* eller *svag*, motsvarande de föreskrifna beteckningarna i församlingsboken, anteckna vitsordet i kristendomskunskap eller, om personen, för hvilken betyget utfärdas, icke är konfirmerad inom svenska kyrkan, eller om han tillhör ett främmande trossamfund, anteckna sådant äfvensom i sistnämnda fall samfundets namn, samt i dessa fall öfverstryka bland annat raden 7, i hvilken rubriken »kristendomskunskap» förekommer. Detta sistnämnda förfarande (att öfverstryka rubriken), hvilket motionären anser vara »en vidt utbredd och sannolikt allmän sed bland prästerskapet», grundar sig således på tydlig föreskrift i en gällande förordning.

Vitsordet i kristendomskunskap kan stundom hafva en viss kyrklig betydelse såsom varande af behovet påkalladt vid den enskilda själavården. Men därjämte är detsamma under bestående förhållanden af särskild vikt i judiciellt hänseende, nämligen då vittnesmål skall afläggas af för domstolen okänd person. Enligt kungl. resolutionen den 7 augusti 1753 kan nämligen domaren, när han finner »den, som vittna skall, vara okunnig i kristendomen, förut förvisa honom till prästerskapet att förhöras och under-

rättas». I de uppgifter, som enligt kungl. kungörelsen den 30 mars 1901 skola af prästerskapet meddelas angående häktades lefnadsomständigheter, skall ock enligt föreskrifvet formulär vitsord i kristendomskunskap upptagas, och gäller om dessa uppgifter bland annat följande anvisning: »Allenast de i kyrkobok antecknade förhållanden må uppgifvas. Förekommer ej uppgift, som bör meddelas, öfverstrykes rubriken».

Det finnes således tillfällen, då ett vitsord i kristendomskunskap är af vikt, och då detsamma icke i något fall lär kunna skada, anser sig utskottet ej böra föreslå skrifvelse om eventuellt uteslutande af rubriken »kristendomskunskap» ur de få formulär, i hvilka den ännu förekommer.

Motionären har ej heller bestämdt förnekat önskvärdheten af att ifrågasvara vitsord borde kvarstå. »Men om», säger han, »det kan finnas vara af någon vikt, att i prästbetyget ett sådant vitsord står, synes det böra förekomma äfven i de icke konfirmerades betyg. Och då är väl rimligast, att under rubriken kristendomskunskap antecknas, att vederbörande »vid afgang från folkskola» eller vid »avgång från den eller den klassen» af allmänt eller privat läroverk eller seminarium erhöi det eller det betyget i nämnda ämne.»

Vid öfvervägande häraf har utskottet funnit den frågan förtjäna tagas under ompröfning, på grund af hvilka föreskrifter ett sådant vitsord skulle kunna inflyta i flyttningsbetyget. Inom utskottet har det förslaget framställts, att i församlingsboken kunde uppläggas en särskild kolumn för det vitsord i kristendomskunskap, som erhållits vid afgang från folkskolan. Genomförandet af detta förslag torde dock möta ganska stora praktiska svårigheter. Först och främst fordrar rättvisan, att i så fall i denna kolumn infördes icke allenast vitsorden vid afgang från folkskolan utan äfven vitsorden vid afgang från olika klasser af allmänt eller enskildt läroverk. Men för ernående af detta mål blefve det nödvändigt att ålägga hufvudlärarne vid folkskolorna och rektorerna vid läroverken att meddela pastorsexpeditionerna utdrag ur examenskataloger och enskilda afgangsbetyg, hvilket enligt utskottets uppfattning vore en väl vidlyftig apparat för det resultat, som skulle komma att vinnas. Ty icke ens härigenom skulle alla okonfir-

merade, som hunnit öfver konfirmationsåldern, komma i åtnjutande af förmånen att få ett vitsord i kristendomskunskap antecknad i sina flyttningsbetyg, enär en del af dem måhända endast i hemmen åtnjutit kristendomsundervisning. Emot införandet i vare sig församlingsboken eller flyttningsbetygen af andra vitsord i kristendomskunskap än de nu föreskrifna kan dessutom med fog anmärkas, att dessa vitsord alls icke blefve med hvarandra jämförliga, enär t. ex. ett betyg kunde vara gifvet vid afgang från folkskola och ett annat vid afgang från högre klass af allmänt läroverk. Härtill kommer, att hvar och en, som i behörig ordning afgått från folkskola eller annan undervisningsanstalt, vid denna afgang erhållit ett betyg, som upptager vitsord i kristendomskunskap, och af hvilket han vid förefallande behof bör kunna begagna sig med samma gällande kraft, som om nämnda vitsord funnes antecknad i flyttningsbeviset.

På grund af dessa skäl finner sig utskottet icke kunna i *allmänhet* förorda ett obligatoriskt införande i församlingsboken och flyttningsbetygen af andra vitsord i kristendomskunskap än de nu föreskrifna.

Däremot anser utskottet, att rättighet kunde medgifvas för den, som så önskar, att vid uppvisandet af det betyg, han erhållit vid afgang från folkskola eller annan undervisningsanstalt, få sitt vitsord i kristendomskunskap antecknad i kolumn 14 af församlingsboken med hänvisning till det undervisningsstadium, vitsordet gäller.

Det finnes emellertid en grupp af okonfirmerade, för hvilken utskottet särskildt anser, att närmare bestämmelser böra meddelas om anteckning i församlingsbok och prästbetyg af deras vitsord i kristendomskunskap. Denna grupp utgöres af sådana, som väl genomgått konfirmationsskolan, så att de af prästerskapet kunnat förklaras berättigade till konfirmation, men ej velat deltaga i själfva konfirmationsakten. I gällande förordning lämnas ingen anvisning om anteckning i församlingsboken och i prästbetygen af det vitsord i kristendomskunskap, som dessa barn kunnat erhålla vid afslutad konfirmationsundervisning, och dock har ett sådant vitsord för dem blifvit af särskild vikt genom lagen af den 13 maj 1898, som ger dem rättighet till kyrklig vigsel, ifall de åtnjutit konfirmationsundervisning af präst inom kyrkan och af denne funnits beredda att efter undergången konfirmation få tillträde till Herrens heliga nattvard.

Utskottet, som anser med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att för dessa okonfirmerade de vitsord i kristendomskunskap, som de erhållit i konfirmationsskolan, införas i församlingsboken och prästbetygen,

hemställer därför med anledning af herr P. P. Waldenströms ifrågavarande motion,

att Andra Kammaren må för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån förändrade bestämmelser beträffande sättet för antecknandet i prästbetyg af vitsord om kristendomskunskap kunna vara af nöden.

Stockholm den 1 maj 1903.

Å utskottets vägnar:

FRIDTJUV BERG.

Reservation

af herr *Halvar Eriksson*, som anført:

Då jag icke kan dela utskottets uppfattning beträffande motiveringen af föreliggande betänkande, ehuru jag gillar dess hemställan, så får jag härmed reservera mig mot detsamma, i det jag vågar hemställa, att Andra Kammaren för sin del ville besluta att antaga utskottets förslag, dock med den ändringen af motiveringen,

att från och med sista stycket å sidan 3, hvilket begynner med orden: »Vid öfvervägande häraf», till och med motiveringens sista rader å sidan 5, som sluta med orden: »ifrågavarande motion», måtte ur motiveringen utgå för att ersättas med följande:

»Motionären vill utsträcka rätt till vitsord om kristendomskunskap i prästbetyg därhän, att antecknande må få omfatta icke blott, som för närvarande är händelsen, konfirmerade utan äfven icke konfirmerade. Han hemställer vidare med afseende på sättet för detta antecknande, att under rubriken kristendomskunskap antecknas, att vederbörande vid afgang från

folkskolan eller vid afgang från den eller den klassen af allmänt eller privat läroverk eller seminarium erhöll det eller det betyget i nämnda ämne.

Utskottet, som tagit motionärens förslag under öfvervägande, finner förslaget vara af behovet påkalladt. Det kan icke nekas, att dessa föreskrifter om antecknande af detta vitsord härleda sig från en försvunnen tid, då det låg i sakens natur att alla barn skulle konfirmeras vid en viss ålder. Denna tid är nu förbi; ty utom det att antalet å icke konfirmerade personer i vårt land i närvarande stund är jämförelsevis stort, så kommer härtill, att detta antal växer alltjämt. Förr leddes undervisningen i kristendom nästan uteslutande af präster, nu däremot ledes denna undervisning hufvudsakligen af rikets folkskollärare, af hvilka många besitta en utomordentlig förmåga att undervisa. En gifven följd häraf blir, att många af de barn, som erhållit afgangsbetyg från folkskolan utan att hafva bevistat konfirmationsskolan, det oaktadt hafva långt större kunskaper i kristendom än åtskilliga af dessa, hvilka genomgått både folkskolan och konfirmationsskolan. Lika gifvet är, att det måste verka obehagligt på deras känslor, då de finna, att det härvidlag icke råder likhet inför lag. Dessa olägenheter kunna afhjälpas genom motionärens förslag, hvilket utskottet finner vara behjärtansvärdt.

Visserligen kan förslaget i detalj medföra praktiska olägenheter. Men dessa kunna lätt öfvervinnas. Dessutom tillkommer det icke Riksdagen, utan Kungl Maj:t att utreda frågan. Utskottet kan dock icke underlåta att påpeka, att ett sätt för frågans lösning vore, att i församlingsboken upptoges en ny kolumn för anteckning om vitsord i kristendoms-kunskap; att hvarje skolrådsordförande ålades att i nämnda kolumn göra anteckning, så snart utdrag af betyg för sådana barn, hvilka icke komme att genomgå konfirmationsskolan, anlände från respektive folkskollärare; att hvarje lärare ålades att sända utdrag af examenskatalog rörande vitsord i kristendoms-kunskap för de barn, som icke ämnade genomgå konfirmationsskola.

Då utskottet sålunda anser, att motionärens förslag skulle komma att befordra billighet och rättvisa, och då inga nämnvärda olägenheter skulle uppkomma genom detsammas praktiska tillämpning, så får utskottet med bifall till herr Waldenströms motion hemställa» — — —

Herrar *C. R. Johansson* och *J. Olofsson* ha begärt få antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling.
